

Léka Géza

Árva ragyogás

– Rendhagyó családtörténet levelekben –

III.

Budapest, 1952. X. 30.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám!

Tudatom, hogy levelüket megkaptam, nagyon megörültem, és megértettem belőle mindent. Utolsó levelemben, ha elfelejtettem megköszönni a bakancsot, hát ne tessenek haragudni, megköszönöm most.

Édesanyukám kérdi, hogy miért érdeklődöm a pap-kabát felől. Hát csak azért, mert eszembe jutott. Az ing felől pedig azért, hogyha még nem csináltatták meg Édesapukának, akkor tessenek megcsináltatni, hogy legyen.

Előbbi levelemben az említett ellenkezést Klári anyjára értettem.

Én is sokat gondolkoztam már azon, amiről tetszettek írni. Tudom, hogy talán másutt jobban megbecsülnének, de hát mit csináljak, ha már egyszer így van a dolog. Amilyen a mosdó, olyan lesz a törülköző. Ahogy törődtek Klárral, és ahogy törődnek velem, úgy veszik hasznát. Én egy fedél alá úgysem megyek velük. Klári is mindenáron el akar jönni otthonról. Így hát megleszünk egymás nélkül.

Bizony jó lenne már hazamenni megint egy kis beszélgetésre, de sajnos erről csak decemberben lehet szó. De azért a mondanivalót tessenek nekem megírni, mert én is feltétlenül úgy gondolom, hogy az fontos lesz nekem.

Józsi bácsi érdeklődik, hogy tetszene-e neki egy pár fekete félcipőt csinálni, felső bőre van, de ha nem telik ki, van még Margitka néninek egy régi bokszbőr ridikülje pótlásnak. Csak alsó anyagot kéne adni. És hogy mennyibe kerül. Erről pontosan tessenek írni. A lábmérete, mint az enyém, az én cipőm jó neki.

Itt küldöm ezeket a filmdarabokat. Ezek az *Ecseri lakodalmas* című filmünkből valók. Rajta vagyok én is, Klári is rózsaszínű blúzban. Különösen este jó nézni, ha a villanyhoz tetszenek tartani. Csak a kép színét nem kell összefogdosni.

Már Klári is kérdezte, hogy nem tetszettek-e még írni.

Tessenek sürgősen. Isten velük!

Sokszor csókolja szerető fiuk

Géza

Ettől tartottam. Apám után már nagyanyámék is ráncolják a homlokukat a zugligeti villában történetek miatt. Az ő fiukon bizony ne nézzen keresztül senki! Ugyan tisztos szegénységükben is mindvégig a maguk urai maradhattak, így önbecsülésük, fejlett önérzetük talán nemigen szenvedett csorbát, ha valami véletlen folytán a felsőarisztokráciával találták magukat szemben, bár történelmi tapasztalat dolgában az vesse rájuk az első követ, aki a helyükben most el tudna vonatkoztatni mindattól, amire Sinka István a „hárommillió koldus” egyikeként, alig 14 évvel korábban ekként emlékeztetett. „A folyton tartó ütéseknek /a szíven örök nyoma marad. / És oly nehéz e fekete nyom, / hogy unokák után unokák / nyögnek bele egy századon.” Mert ezek az unokák bizony ők maguk. A szóban forgó verset (*De enyém ám a hősiesség*) apám ekkor már jól ismerte, hiszen amit az 1939-es *Vád* című kötetéből a cenzúra kiharancsolt, azt a költő saját kézírásával pótolta a számára, még mielőtt elhagyta volna a szülői házat, ezért szinte biztosra veszem, hogy – szokásához híven – legalább egyszer már föl is olvasta nekik. Annak viszont kimondottan örülök, hogy a zuglói házigazdának, Sóváry Józsi bácsinak alighanem nagyapám készít új cipőt. Mert nyilván azonnal átlátja a helyzetet, hogy egy ilyen lehetőséget nemcsak nem illik, de nem is ajánlatos visszautasítani. A színesfilm-kockákról meg csak annyit, hogy magam még közel 50 évesen is rájuk fanyalodtam, lévén hogy a teljes, csaknem 20 perces filmet 2005-ben sikerült látnom először a televízióban.

Budapest, 1952. XI. 21.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám!

A levelüket tegnap kaptam meg. Hála Istennek, hogy már a gyógyulás felé tetszenek haladni. Csak szorgalmasan tessenek járni kezelésre, mert az ilyesmi nem gyerekjáték. Én jól vagyok, nincs semmi bajom. Szegedre holnap (szombaton) délben indulunk, és kedden délre érünk vissza.

Elég baj, hogy a disznónak már nincs ennivalója és ebben a gyenge, rossz időben kell levágni. Eladtam a viharkabátot 300 forintért, meg nyertem ezt a 200 forintot, így már a csizma árának a fele megvolna, csak a másik felét kellene kispekulálni. Decemberben lesz kész. Abban szeretnék hazamenni. A héten voltam Rákoskerten nagymamánál, de Laci bátyámékhöz nem tudtam bemenni, mert be volt zárva a kapu.

Amikor otthon voltam, Viktornak világosan megmondtam, hogy vasárnap szereplésünk lesz, a jegy megvan, csak jöjjön. Úgy is volt, hogy a Lajcsival eljönnek. A Lajcsi eljött, ő meg otthon maradt. Mérges is voltam, mert akkor minek ígérte meg, hogy jön. A jegyet is megrendeltem neki. Így tehát én csalódtam, nem pedig ő. Nem írok neki.

Küldtem 100 forintot. Tessenek mindig megírni, hogy megkapták-e, mert már Zolinak vészett el pénze a postán.

*Tessenek írni, még mielőtt a disznót levágják. Isten velük!
Sokszor csókolja szerető fiuk*

Géza

Hát miféle disznótor az olyan, amelynek időpontját élelem hiánya miatt kell ki-tűzni?! – teszem föl a hideglelős kérdést inkább már csak önmagamnak. És még jó, hogy a vágást egyáltalán sikerült engedélyeztetni, mert ez azt jelenti, hogy nagyanyáméknak nincs sem adó- sem egyéb beszolgáltatási hátralékuk. Mindezek ellenére, még ebből a korgó gyomrú mangalicából is kikanyarint egy jó darabkát az államszocializmus „közellátása”. Viktor és Lajcsi említése viszont ugyancsak megdobogtatja a szívemet, de már ellenkező előjellel. Mindketten apám osztálytársai voltak a bánrévei elemiben, Boronkay tanár úr osztályában. Széles Viktor nevéhez két maradandó élmény is köt, s véletlenül mindkettő a futballal kapcsolatos. 1969. június 15-én, Bánrévén, a vasúti telepen náluk néztük apámmal a Dánia-Magyarország VB-selejtezőt, amelyen a dán kapus brutalitása az Aranylabdás Albert Flóri dicsőséges pályafutásának végére tette ki a pontot. (Két napra rá a postáról futárt szalajtottak a hírrel apámhoz, meghalt Sinka István, ő pedig még késő este is a verseit szavalta nagyanyámnak.) A másik meccset, a barátságos szovjet–magyart szintén a „terülj, terülj, asztalkám” mögül követtük, de jóval korábban, még 1963. szeptember 22-én, ám ebből csak annyira emlékszem, hogy az ádáz küzdelem hevében a főszereplő felmondta a szolgálatot, s amíg állt a játék, a kamera percekig csak a leeresztett bőrfocit mutatta. A másik jó barát, Csank Lajos már a Műszaki Egyetem matematikaprofesszora volt, amikor apám bemutatott neki Budapesten, de hogy hol történhetett, arra már nem mernék mérget venni (arra annál inkább, hogy sötétbarna, kordbársony zakót viselt).

Budapest, 1952. XI. 27.

Kedves Édes Szüleim!

Tudatom, hogy a csomagot megkaptam, és nagyon megörültem neki. Pár estére elég lesz vacsorára.

Nem voltam itthon, amikor Ica elhozta. Józsi bácsinak adta oda. Úgy, hogy nem is tudtam vele beszélni. Megkínáltam belőle Margitka néniéket is. Ma este elvittem nagymamának is a kóstolót, Icával van otthon. Szeberényi Gabiékhoz is elvittem. A felesége volt otthon. Azt mondta, hogy ő nem ehét semmi zsírosat, de Gabi fog örülni neki.

Klárinak is vittem hurkát és tepertőt.

Én jól vagyok, nincsen semmi bajom, Remélem, már meg tetszettek gyógyulni.

Ma beszéltem a Jutka barátnőjével, és azt mondta, hogy meg van rendelve a cipőm és rövidesen kész lesz (Említettem ezt otthon is). Így most még ezt is ki kell fizetnem, hát nem tudom, hogy fogok haza menni karácsonyra. Remélem azonban, hogy majd csak sikerül.

Köszönöm szépen a csomagot. Tessenek minél előbb írni, Isten velük, sokszor csókolja szerető fiuk

Géza

Nagyanyám húgának, Juliska nénémnek két lánya is van Rákoskerten: Duci és Csöpi. De hogy Ica – aki a disznóságokkal telepakolt csomagot kicipelte Sóváryékhoz Zuglóba – melyik lehet a kettő közül, azt valószínűleg már sosem fogom megtudni. Apám mindenesetre hozzájuk is visz kóstolót – gondolom –, elsősorban a nagyanyja miatt, akihez gyerekkorában éppen úgy járogatott Maklárra, mint én az enyémhez Bánrévére. (Ha nagyanyám bárminemű, de fölöttébb bosszantó gyámoltalanságon kapott, sose mulasztotta el a fejemre olvasni: Bezzeg apád már hatéves korától egyedül utazott Maklárra!) A javakból Klári mellett a testi-lelki barát, a fiatal író Szeberényi Gabi (Lehel) is részesül, és szó se róla, Sóváry Margitka is megérdemel néhány falatot, ha már az ő bokszbőr ridikülje bánja Józsi bácsi Bánrévén készülő új félcipőjét. Ugyanakkor abból, hogy apám csizmát is, cipőt is csináltat egy időben, számomra egyetlen dolog következik: nagyapám a suszteráj után saját műhelyében dolgozik késő éjszakáig, szinte odanőve a háromlábú székhez.

Budapest, 1952. XII. 6.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám!

A legnagyobb meglepődésemre csütörtökön megkaptam a csomagot. Nagyon megörültem neki és még az este elfogyasztottam a derelye felét. Nagyon jó volt. A kifli egy kicsit összetört, de azért még így is jó volt. A töltött káposztából még nem ettem.

A kosár oldala kicsit felszakadt, de nem hiányzik belőle semmi.

Én egyébként jól vagyok, csak az bánt, hogy Édesanyuka és Édesapuka még mindig betegeskedik.

Ma két hete voltunk Szegeden. Bemutattunk néhány új táncot. Nagyon tetszett a közönségnek. Különösen a Füleki vár alatt című. Olyan szépek a ruháink, hogy a közönség nem győzött ámuldozni a gyönyörűségtől. Holnap a Városi Színházban lesz előadásunk.

Karácsonyi szabadságot 24-én kapjuk ki és január 2-ig tart. 2-án már dolgozunk. Voltam már a csizma után érdeklődni, de csak a hónap végére bíztatnak. Mindenesetre, amíg kész nem lesz, amíg a kezemben nem lesz, addig egy fillért se fizetek érte. Ha pedig nem olyan lesz, amelyet én szeretnék, ha nem lesz szép a bőr, akkor nem adok érte ezer forintot. Így hát nem mehetek haza benne karácsonyra. Annak örülnék, hogy ha legalább a cipő kész lenne, hogy legalább azt megmutathatnám. Több mondanivaló már nem jut eszembe, így befejezem az írást. Tessenek írni sürgősen és tessenek meggyógyulni.

Sokszor csókolja szerető fiuk

Géza

Drága jó Léka néni, Léka bácsi!

Nagyon sajnálom, hogy Léka néni betegeskedik, tessék jól vigyázni az egészségére. Ha valami orvosságra volna szüksége Erzsike néninek, tessék csak megírni, és itt Pesten megvesszük.

Sajnos a tanfolyam, amelyre a múlt heten szerettem volna jelentkezni, már nem aktuális, mert oda csak akkor vettek volna föl, ha a tanfolyam elvégzése után rögtön gyárba mentem volna műszaki rajzosnak. De ez nálam nem lehetséges.

*Tegnap voltak a fiúk orvosi vizsgálaton, ma a lányok. Hála Istennek sem Gézáé-
nak, sem az én szívemnek nincs semmi baja. Géza nagyon jól viselkedik, nagyon jó
fiú. Ne tessenek aggódni miatta. Még egyszer gyógyulást kívánva, Erzsike néninek
kezeit csókolom, Béla bácsinak üdvözetemet küldöm*

Klári

Nem mondom, valóban fejedelmi étel a házi disznótoros is – sietek leszögez-
ni, hogy közülük leginkább az ínycsiklandó majoránnában nem szűkölködő, sütés
után is hibátlan állagú gömöri májas hurka feltételezi a legkifinomultabb szak-
tudást –, ám ami apám rangsorában még ennek is fölötte áll, az éppen ebben a
decemberi, vesszőkosaras csomagban érkezett, és természetesen derelyének hív-
ják! Túrós derelyének! Nem ám holmi barátfülének, amit ha kiejtett előtte valaki,
olyan mély megvetés ült ki az arcára, hogy ilyenkor jobb volt azonnal másra terel-
ni a szót, vagy egyszerűen sarkon fordulni és odébb állni. A derelye, az igenis de-
relye, erősítem meg én is, amelynek a gömöri palócoknál a krumplis-túrós válto-
zata a legelterjedtebb. (Az apám által továbbfejlesztett változata később már nem
zsírral, hanem lesütött vajjal készül. Azzal kell meglocsolni, mielőtt a már kifőtt,
s nem kevés tehéntúróval átforgatott derelyét pirulni a sütőbe tesszük.). És akkor
még egyetlen szót se szóltam nagyanyám remekmívű töltött káposztájáról. De
úgy látszik, apámnak most fontosabb a két pár lábbeli miatt keseregni, mintsem
hogy legalábbis belekóstoljon. És még a tényleg fölöttébb sérülékeny, ámde utol-

érhetetlen, szilvalekvárral töltött hókiflit is nekem kell megdicsérnem helyette, mert én már gyerekkoromban is a sokszorosát kapkodtam be annak, amennyit ő valaha is. Közben szegény Klári se találja igazán a helyét. Az együttesi munka és az esténkénti tanulás között jobbára csak szaladgál, próbálná előbb fölkatatni, majd a megfelelő helyen hitelesíteni a három befejezett gimnáziumi tanévet igazoló bizonyítványát, ami ebben a még 1948-ban, az oktatási intézmények államosításával elkezdődött tanügyi zűrzavarban szinte kilátástalan vállalkozás. A poroszos rendpártiságot már az alapelveiben is nélkülöző városmajori intézményt közben jogutód nélkül, egyetlen tollvonással megszüntették („Aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére...”), így 1950 szeptemberében már nem volt hol folytatni, jelenleg pedig már a megelőző hármat sem tudja hitelt érdemlően igazolni. Ha mindezek ellenére mégis érettségizni szeretne, kezdje csak a masírozást előlről, mert ezt a nótát már nem az imperializmus gátlástalan majmolói, hanem immár népünk bölcs vezére fújja. A helyzet tehát e tekintetben kaotikus, és tulajdonképpen nem is értem, miféle tanfolyamról beszél. Még hogy *műszaki rajzos!* A hajam szála is égnek áll.

Budapest, 1952. XII. 12.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám!

Már nagyon vártam otthonról a levelet és igen megörültem, amikor haza jöttem és megláttam az asztalon. Jól vagytok, hála Istennek. És jó az is, hogy Édesapuka jobban van, Édesanyuka pedig már gyógyul.

Hát az igaz, hogy van egy pár szép holmim, és az is biztos, hogy nekem úgy azt senki nem őrizné meg, mint Édesanyuka, de azért mégis úgy gondolom, hogy itt kell tartanom őket, mert adódik eset, hogy egyszer így, máskor úgy kell öltözni, így jó, ha itt van. Vannak ugyan a nyári dolgok, amiket most nem használok, azokat lehet, hogy majd haza viszem. Ha most nem, majd akkor haza küldöm, ha külföldre megyünk. A tavasz végén megint lesz egy utunk, ami előre láthatóan 3-4 hónapig tart (Románia, Bulgária és Albánia).

Karácsonyra megpróbálom Klárit is haza vinni, ha sikerül rábeszélni. Mindenestre az eredményről idejében írok.

A vallási kérdésről még nem beszélünk. Nagy gond ez nekem is, de nem akarom elhamarkodni a dolgot. Sokkal könnyebb volna, ha látnám, hogy nem ragaszkodik annyira a magáéhoz. Így még nem tudom, hogy ebben a kérdésben hogy egyezünk meg. Azt viszont látom, hogy nehéz lesz. Éppen ezért ki kell fundálni, hogyan győzzem meg. A szétválás már semmiképpen sem volna könnyű dolog egyikünk részéről sem.

Mindenesetre, ha szóvá tesszük a kérdést, Édesanyukám levelét is megmutatom neki. Lássa meg azt is. Most már többet nem írok, mert a fejem majd szétmegy a sok morfondírozástól, hogy miként is fogom ezt a sok problémát megoldani. A csizma, a cipő ára, a hazamenetel, a nőülési dolgok, lakás, stb. Majd csak lesz valahogy. Tessenek írni. Isten velük, sokszor csókolja szerető fiuk

Géza

A kucsmát már jó lett volna elküldeni, mert ha haza megyek, visszaútban hova gyűröm a kalapomat.

Az való igaz, hogy apám a szép, nemes és elegáns holmik dolgában nemigen szorul mások tanácsára, sem ízlésére. Bármilyen hihetetlennek tűnik is, úgy van velük, mint oly sokan a legszimplább, esetenként kifejezetten slamos hétköznapi vagy otthoni viseletekkel: jól érzi magát bennük. Viszont igencsak elkalandozom, amikor megpillantom az Együttes jövő tavaszi tervét. Már csak a hazai állapotokból kiindulva is úgy gondolom, hogy Románia, Bulgária, de különösen Albánia 1953 tavaszán korántsem lehet olyan vonzó egy állami szintű (tehát ideológiai karanténba kényszerített) kulturális delegáció számára, hogy az Együttes tagjai közül jó néhányan ne kérhetnék erősen a Mindenhatót, próbálja megtorpedózni ezt az időtartamában örökkévalóságnak tűnő vendégszereplést. Hirtelen belém hasít, ha nagyon akarnám, meg is nevezhetném őket, miként azokat is, akik még akkor is a szocialista világrendszer ostoba rögeszméivel keltek és feküdtek, amikor azt már senki sem kérte tőlük. És nem kizárásos alapon, hanem kitartásuknál is harsányabb meggyőződésük miatt. Persze, Isten ments, hogy még ilyesmivel is előhozakodjak, kivált azok után, hogy az Úr végül meghallgatta a titokban fohász-kodókat, mert a kérdést Románia és Bulgária esetében kereken húsz esztendőre, Albánia vonatkozásában pedig nagyon úgy tűnik, hogy egyszer s mindenkorra levette a napirendről. Ám ha már így van, azért fordíthatna némi figyelmet apám és Klári ügyére is, elvégre mégis az ő színe előtt készülnek egybekelni, csak tán nem érzik (ha meg mégis, képtelenek a családjuk körében elfogadtatni), hogy az Úr ebben a kérdésben is sokkalta nagyvonalúbb annál, mint amit a nevében föllépő bármely felekezet egyáltalán el tudna képzelni. A helyzet kulcsa a jelen állás szerint nagyanyám ultimátumgyanús levelében lehet, ami sajnos nem áll rendelkezésre, de erős a gyanúm, hogy Zugligetben se mondták még ki az utolsó szót. Ami pedig a problémák fölötti fejfájdító morfondírozást illeti, mit tagadjam, a nőülésen kívül nem nagyon tudok velük azonosulni. Amúgy szóba se hoztam volna, de a levél utolsó mondatától fülig szalad a szám, így a maradék együttérzésem is elillan.

Bánréve, 1952. XII. 26.

Drága kis Virágom!

Szerencsésen haza értem, de az utazásom sok bosszúsággal is járt, mert már Pestről is késve indult a gyors, Miskolcra érve pedig oly sokat késett, hogy a bánrévei meg sem várta, így 13 óra helyett 18 órára értem haza. Miskolcon nagyon sokat kellett rostokolni.

El voltam fáradva, mire haza értem. Gondolhatod, kedden este éjjélkor tudtam lefeküdni, és már reggel fél ötkor fel kellett kelni. Itthon pedig megint mentünk az éjféli misére, és bizony hajnali 2 óra volt, amikor végre lefekhettem.

Ma azonban már nagyon jól érzem magam.

Tudod, amikor kedden este elváltunk, nagyon furdalt a kíváncsiság, mivel azt írtad arra a kicsi papírra, hogy csak otthon szabad felbontanom. Hát én csak otthon bontottam fel, nem is kevés izgalommal és egészen ámulatba estem, amikor megláttam a tartalmát. Nem is tudtam mást csinálni, mint ültem, néztem és simogattam kedves ajándékomat. Jól esett látni és fogni. Úgy éreztem, hogy Te vagy ott személyesen. Nagyon köszönöm a Te aranyos Jézuskádnak.

Nagy meglepetést okoztál anyukáméknak is ajándékommal és nagy örömmel fogadták. De még nagyobb meglepetés volt, amikor látták, hogy csak egyedül, nélkülöd megyek haza.

Elképzelem, milyen jó volna, ha itt lennél nálunk, nyugodtan pihenhetnél, és nem kellene törődnöd semmivel és nem kellene ebben a vacak időben sehova se menni.

Én jól érzem magam, de még jobban érezném, ha Te is itt volnál.

Édes kicsi Klárikám! Ha már bejársz leltározni, meg a csuda tudja, hogy hova – nagyon vigyázz magadra, meg ne fázz, gyógyítsd a lábad és végre szűnjön már meg a sok orvoshoz való járkálás. Gyógyulj meg!

Én holnap (szombaton) megyek Ózdra, kultúrversenyre, vasárnap pedig Serényfalvára. Eddig még itthon semmi különös dolog nem történt velem, amiről írhatnék. Ha történik, akkor majd elmesélem, ha visszamegyek. Kézcsókomat küldöm Mamikádnak és boldog újévet kívánok. Neked is boldog újévet kívánok, és sok puszit küldök

Gézád

Nagyon vigyázz magadra!

Bár a közös karácsonyozás terve az utolsó pillanatban megghiúsult, de semmi kétség: a várva várt kompromisszum megszületett! Abból azonban, hogy ezt nemcsak apám, de nagyanyámék is meglepetéssel, sőt kimondottan ajándékként fogadják, leginkább az következik, hogy minden bizonnyal Klárinak kell többet föladnia az elképzelései-

ből, de innentől kezdve ez ügyben semmiféle hitelt érdemlő információval nem rendelkezem azon kívül, amit már ő is tud: a katolikus pappal a bánrévei templomban kell majd farkasszemet néznie. Aggaszt, hogy időnkénti szívpanaszai után itt az újabb meglepetés, már a lábát is gyógyíttatni kell, ami azért egyáltalán nem mellékes, ha az ember azzal keresi a kenyerét. Ráadásul még leltározni is bejár az Együttesbe, csak úgy magánszorgalomból, *meg a csuda tudja, hogy hova*, ami a meghitt karácsonyi hangulatból éppen csak ébredező Bánrévéről nézvést messze nem ugyanaz, mint Budapestről, még apám számára sem. Serényfalván is megakad a szemem. Apám ott, a téglagyárban töltött egy nyarat a putnoki polgári után. Csak nem oda készül egy röpké vizitre? A Bánréve és Putnok között leágazó, Aggtelekre vezető út melletti falut 1929-ben, a gróf Serényi család iránt érzett tiszteletből keresztelték át Málról Serényifalvára. A kollektivizálás vérgőzös szellemének azonban csupán az i-t kellett kihorgásznia belőle a gróftalanításhoz, így aztán most lépten-nyomon azt beszélük, már a hön szeretett Rákosi elvtárshoz is eljutott a hír, hogy amióta – nem kis nehézségek árán – betelrelték őket, a községet kivétel nélkül csupa villámléptű téeszparaszt lakja.

Budapest, 1953. I. 5.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám!

Ne tessenek haragudni, hogy megérkezésem után még csak most írok, de addig nem akartam, amíg a mértéket föl nem vettük. Erre pedig még csak ma volt időnk. Azt mondta a cipész, hogy a kaptafát glengben meg kell majd reszelni, mert a láb a glengben nagyon svejffolt és a rüsztt magas.

Édesapukám, úgy tessék megcsinálni a cipőt, hogy teljesen sima legyen, dísz és kapli nélkül, körül stuffolva a sarka is. A sarka alacsony, vékony, a talpa erős és nagyon könnyű legyen. Fűzős legyen, de csak egy lukkal és egy kicsi bőrfűzővel. Legyen jó nyitott, úgy, hogy a lábfej szabad legyen.

Úgy láttam, hogy a cipész jó, pontosan vette a méretet. Most már az a lényeg, hogy jó legyen. Izzulok is már, míg kész nem lesz.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám! Szerencsésen megérkeztem, csak az a baj, hogy még mindig köhögök és be vagyok rekedve. Küldtem haza pénzt, a válaszban tessenek megírni, hogy megkapták-e.

Vasárnap voltam Kláriéknál, feküdt egész nap, mert fáj a térde. Tessenek írni sürgősen!

Egyébként a sok tanácstól eltekintve, úgy csinálja Édesapuka a cipőt, ahogy jónak látja. Az a fő, hogy szép és jó legyen, sokszor csókolja szerető fiuk

Géza

Istenem, ugyan ki lehet az a szerencsétlen, akinek a lába glengben nagyon svej-folt, ráadásul a rüszdje is magas, így aztán a kaptafát glengben majd meg kell reszelni (még jó, hogy nem a lábat), s ezért vagy nem ezért, a cipő teljesen sima legyen, dísz és kapli nélkül, körül stuffolva a sarka is?! Néhány oldallal előbb még azon lelkendeztem, hogy apám igazi susztergyerek, mert képes egy félmondatába is öt jelzöt belezsúfolni az új bakancsáról. De mit szóljak most? Hiába esik le közben a tantusz, hogy ez a különleges cipellő csakis Klárinak készülhet, úgy meredek a levélre, hogy percekig képtelen vagyok továbblépni.

Budapest, 1953. Gyertyaszentelő napján.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám!

A csomagot, már nem is tudom (a múlt héten), csütörtökön vagy pénteken megkaptam. Nagyon megörültem neki, annál is inkább, mert már nagyon vártam. Ezt tetszenek is tudni.

Tegnap, vasárnap vittem el Klárinak. Azért nem is írtam azonnal, mert addig nem akartam, amíg nem tudom, hogy jó-e rá a cipő.

Nekem is nagyon tetszik és Klárinak is. Így nagyon örülök, hogy ő is szereti. Tetszik a mamájának is. A harisnya is jó. Klári felpróbálta és azt mondta, hogy a lába teljesen végig éri. Remélem, nem fogja nyomni a lábujját, ha huzamosabb ideig a lábán lesz. Egyébként úgy láttam, hogy jó, passzentes és szépen áll a lábán. Nagyon köszönöm Édesapukámnak.

Most voltam a szövetkezetben a csizma végett. Azt mondták, hogy legyen nyugodt, a jövő hét végére kész lesz. Ugyanis még csak most kapták meg az anyagiutalást és még csak most foghatnak hozzá.

Holnap elmegyek nagymamámhoz. Írt, hogy látogassam már meg. Elég régen voltam nála. Nagyon jó volt az élelem is, amit tetszetek küldeni. Tésztafélék tessenek máskor is küldeni. Én elég jól érzem magam, Klárinak még mindig fáj a lába. Ad-e még tejet a tehén? Mi újság a faluban, a ház körül?

Holnap adok fel pénzt. Ha meg tetszenek kapni, azonnal tessenek írni.

Arra kérdésre, amit Édesanyukám oly sokszor felvetett már, majd válaszolok, ha teljesen tiszta lesz a dolog. Úgy látszik, hogy nemigen kell nyugtalanzkodni a kérdés miatt. Most már többet nem írok, mert nem jut eszembe semmi.

De még valamit: nem beteg-e Édesapukám, és meggyógyult-e már Édesanyukám füle?

Pista vissza került-e a vasúthoz? Lajos visszaadta-e már a könyveket. Üdvözlöm Dr. Simont és a barátokat. Köszönöm szépen a csomagot, Isten velük!

Sokszor csókolja szerető fiuk

Géza

Drága jó Léka néni, Léka bácsi!

Nagyon-nagyon szépen köszönöm ezt a nagy ajándékot kedves mindkettőjüknek. Nem is tetszenek elhinni, mennyire örültem neki. A cipő nagyon szép és nagyon jó. Olyan kis lábat csinál. A harisnyát is köszönöm szépen, ma már az van rajtam. Nagyon jó meleg. Nem is érdemlem meg ezt a sok szép mindent.

Remélem, már teljesen egészségesek tetszenek lenni. Géza hála Istennek jól van. Sajnos a térdem nem nagyon javul. Már több mint egy hónapja kezelik, de nem nagyon érzem. Majd csak meggyógyulok.

Még egyszer nagyon-nagyon szépen köszönöm az ajándékokat.

Kezeiket csókolja

Klári

A 40 napja született Jézust ezen a napon mutatta be Mária a jeruzsálemi templomban! – vágom rá meglepődötten a keltezés láttán, pedig nincs mire büszkének lennem, mert a Boldogasszony-ünnepnek közül a *gyertyaszentelő* az egyetlen, amely még szilárdan tartja magát az emlékezetemben. Ám ez sem önmagáért, hanem a másnapi, a rendszerint február 3-i (vagy a legközelebbi vasárnapi), egykor reszketve várt Balázs-áldás miatt, amit a felejthetetlenül ékesszóló zugligeti plébános, Pető Karcsi bácsi osztott ki rám, nehogy a három gyors egymásutánban lezajlott tüdőgyulladás után úgy járjak én is, mint Gerő kishúga a *Kincskereső kisködmönben*. Mindez persze e pillanatban nem jelent egyebet, mint azt, hogy éppen egy hónap elteltével a csodatopán nemcsak elkészült, de – egy fain téli harisnya társaságában – meg is érkezett Budapestre. Klári pedig boldog vele, nem győzi köszönni. Elragadtatásában még azt is közli, hogy a talán legfőbb szempontnak is megfelel: *Olyan kis lábat csinál. A helyzet ettől függetlenül drámai.* Nagyon nincs ez jól, hogy egy húszéves táncosnőnek már egy hónapja kezelik a térdét, és nem érez semmi javulást. A már több mint két esztendeje tartó megfeszített munka, a naponta 9-től 1-ig tartó, a beiktatott szünetecskék ellenére is folyamatosnak mondható verejtékhullatás, valamint az egyre sűrűsödő, s egyre hosszabb esti előadások olyan, korábban sosem próbált fizikai megterhelést jelentenek a számára, ami nem sok jóval kecsegtet. Apámnak nincs ilyen természetű gondja, őt leginkább csak a kalóriapótlás megszervezésében érinti az együttesi strapa: *Tésztafélét tessenek máskor is küldeni.* Ugyanakkor már engem is nyugtalanít a kérdés – amit nagyanyám sokadjára próbál feszegetni, de apám még mindig nem tudja rá a választ –, mert határozottan azt sejteti, mintha bizony éppen a legfontosabbak egyikéről lenne szó, de ha mégsem, legalábbis további éberséget feltételez, s talán éppen annak érdekében, hogy nagyanyám még idejében kiűzhesse az ördögöt a részletekből. Mert semmi kétség, azt egyetlen percre sem tévesztik szem elől, hogy olyan mulatságba készülődnek, amelybe egyáltalán nem mindegy, ki honnan, merről érkezik, ráadásul

halvány fogalmuk sincs, hogy ott mire számíthatnak. És akkor még a leküzdhetetlen előítéletekről nem is szóltam. Egy szó, mint száz, ilyen kiszámíthatatlan lépésre valóban csak az egy szem gyermeke remélt boldogsága miatt kapható az ember. Ebben a helyzetben pedig azt tartanám furcsának, ha nem ragaszkodnának bizonyos garanciákhoz, már csak azért is, hogy fiuk az általuk beléplántált hitnek megfelelően élhesse meg a házasság szentségét. Annak ellenére, hogy a Zugligeti hátországból nem szivárognak hírek a készülődéssel kapcsolatban, mégis biztosra veszem, hogy ez utóbbiakat ők is pontosan így gondolják, csak éppen Klári oldaláról. Hiába, no, akárhogy is okoskodom, a lutri az lutri! Abban is biztos vagyok, hogy apám próbálná oldani ezt a Bánrévéről áradó koncentrált figyelmet, hiszen mi másért érdeklődne a mihaszna Léka Pesta iránt, s a kölcsön adott könyvek sorsa sem tűnik olyan reménytelennek, hogy immár másodszor kelljen előhozakodnia vele. Ám dr. Simon Dezső már más nagyságrend. Ő minden idők legnagyobb bányászorvos, aki valóban érdemes rá, hogy megsüvegeljék. Apám még csak koccintani járogat hozzá, ám engem már meg is szúr.

Budapest, 1953. II. 22.

Drága Édesanyukám és Édesapukám!

Tegnap kaptam meg a nagyon várt levelüket.

Most már elég jól érzem magam. Száraz mellhártyagyulladásom volt, de lábon húztam vagy négy napig. Voltam az orvosnál és azt mondta, hogy melegen kell tartanom. Így reggeltől estig benn voltam az Együttesben, mert ott állandóan jó meleg van. Most már tessenek megnyugodni, nagyjából meggyógyultam.

A fogammal pedig rettenetes nagy baj volt, mert az egyik gyökerén gennyzacskó volt. Azt mondta az orvos, hogy ha hamarosan ki nem húzatom, még ízületi bántalmakat is előidézhet. Így hát túlestem rajta. Egy kicsit drága volt, de megérte. Elég nehezen ment neki, mert mind a három gyökeret külön kellett kivésni. Kalapáccsal és szabályos vésővel ütötte, véste, míg kihúzhatta. Szétvagdalta az egész ínyemet és szájpadalásomat, hogy ki tudja húzni, úgy hogy a felső állkapcsom csontja kilátszott. Utána pedig összevarrta. Ez az egész egy kerek óráig tartott. Most már ezzel is rendben vagyok, és szépen be van gyógyulva. Van azonban még két fogam, amit tömni kellene, de erre most nincs pénzem.

Hát bizony gondoltam én haza sokat, de a gondolás kevés volt ahhoz, hogy könnyebb lett volna a betegséget elviselni. Gondoltam is, hogy haza megyek egy pár napra, de nem mertem elindulni. Talán még rosszabb lett volna az utazás miatt. Az a fontos, hogy már jobban érzem magam.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám! Ne tessenek rám haragudni, hogy az előző

leveletem olyan tiszteletlen hangon írtam. Nem haraggal írtam én azt, nem is éreztem haragot, csak nagyon bántott, hogy nem jött meg a cipő, amikor olyan biztosra vettem. Azt tetszenek írni, hogy korai még, hogy ajándékot vegyek Klárinak. Hát miért volna korai? Éppen úgy veszem neki, mintha a feleségemnek venném. Hiszen úgy is az lesz. Olyan gazdag ajándékot pedig úgy sem tudok neki venni, de ha veszek neki valamit, hitványt nem vehetek. Viszont egy sálért is oda kell adni száz forintot, és még csak rá sem lehet mondani, hogy gazdag ajándék.

Attól pedig ne tessenek félni, hogy a Klári elvárja és telhetetlen lesz a jövőben. Kár, hogy nem tetszenek őt ismerni úgy, mint én, mert akkor eszébe sem jutna Édesanyukáméknak, hogy engem ilyenekre figyelmeztessenek. És attól se tessenek félni, hogy az utolsó filléremet rá áldozom. Ezt Klári nem is várja tőlem. De ha arról van szó, nem sajnálom, mint ahogy Édesanyukáméktól sem sajnálom.

Klári nem egy meggondolatlan, mának élő ember. Tehát ezen többé ne tessenek töprengeni, és végre tessenek már megnyugodni.

18-án, vasárnap egy órára mentem ki Kláriékhoz. Ott volt a keresztanyja és még egy másik nő, de azt nem ismertem. Meg a család. Az ebéd húsleves, paprikás csirke nokedlivel, sütemény és torta volt. Nagyon jó volt minden. Volt bor is. Az asztalfőn ültünk, ahol két gyertya égett. Jól éreztem magam és kedvesek voltak hozzám. Úgy látszik kénytelenek belenyugodni a dologba. Ott voltam este kilencig.

Úgy elképzelttem, hogy milyen jó volna most odaadni Klárinak a cipőt. És milyen büszkén mondtam volna, hogy Édesapukám csinálta. Vasárnap már könnyebben éreztem magam, mikor ott voltam. Klárinak viszont még mindig fáj a térde és meleg sőt kell neki rárakni. Így aztán sajnáltuk egymást, hogy betegek vagyunk.

Hát Édesapukám csak tessék igyekezni a cipővel, mert azért nagyon várom. És tessék olyan gonddal csinálni, mintha mestervizsgára kellene.

Édesanyukám azt kérdezi, hogy mit ennék meg? Hát legjobban tejet vagy aludt-tejet, vagy derelyét, de hát mindent, amit tetszik küldeni. Már csak azért is, mert a jövő hétre nem fizettem be a vacsoráért. Tessék írni hamar.

Isten velük sokszor csókolja szerető fiuk

Géza
és Klári is

A száraz mellhártyagyulladásnál egy pillanatra meghökkenek, a fogorvosi beavatkozás részletes taglalása viszont már annyira elborzaszt, hogy föl is pattanok az íróasztal mögül. Hát persze! Szent István körút, Rádóczy Laci bácsi! És frontálisan ütközöm az emlékével. Talán tízéves sem vagyok, és magamba roskadva ülök egy hatalmas magánlakás értékes műtárgyakkal telezsúfolt előszobájában. Balról, a falon jókora festmény, valaki mondja: Szent Cecília a máglyán. Előtte csaknem életnagyságú, hófehér márványszobor. Óvatosan, lopva tekintek föl rá, mert a szemem sarkából látom, hogy

engem néz. Mózes – súgja apám. De miért van szarva? Majd otthon megbeszéljük (Azt azért elmondhatom, egy cseppet sem vigasztalt, hogy Szent Jeromos téves fordításának köszönhetően – ami, gondolom, a prototípust megalkotó Michelangelót se vigasztalta volna –, mert attól én még a Sátánt láttam benne mindvégig.) Jobbról nyílik az ajtó, alacsony, fehér köpenyes asszony közeledik. Jó napot, Géza, fáradjanak beljebb, kedveskedik, majd hozzám fordul. Szervusz, drágám, Babó néni vagyok. Laci bácsi már vár. Összerezzenek. Szalon méretű várótermen haladunk keresztül, melynek mértani középpontjában egy dobogón elhelyezett, legalább 160-180 cm magas, klasszikusan ívelt, kék mintás porcelánváza áll. De jó is lenne most ebbe valahogy belebújni, fut át rajtam, de jobbról megint ajtó nyílik, és egy legalább 70 éves, tőpörödött, csaknem teljesen kopasz aggastyán üdvözlő, és tessékel tovább dörmögő hangon: Szevasz, édes öcsém, Laci bácsi vagyok! Gyere, pajtikám, csak bátran, foglalj helyet! – mormolja, majd rámutat a fényárban úszó fogorvosi székre. Minden porci-kámban reszketek, de beleülök. Laci bácsi pumpál és pumpál, s ahogy emelkedem, úgy fogy el a maradék életerőm is... A derék Laci bácsit ugyan ki más, mint Klári ajánlja apámnak, aki ekkor már hosszú évek óta szolgálja a családot, mindemellett az egyik legjobb hírű privát fogorvos az egész belvárosban. Bánrévén viszont talán még nálam is jobban elszörnyülködnek a részleteken, hiszen nemigen járnak ők fogorvoshoz, talán soha nem is voltak, ám ha minden kötél szakad, ha húzatni kell, arra ott van a jó Simon doktor, mert ő még arra is kapható, akár szivarral a szájában is. A nagyobb baj mégis inkább az, hogy apám lassan minden tekintetben, s egyre jobban elszakad az általuk képviselt mintáktól, s ami a helyükbe lép, azok igazát ők már nem képesek saját, ámde ezekhez immáron nem kapcsolható előfeltevéseik nélkül megítélni. Apám is érzi ezt, meg is próbálja lefordítani számukra a lehetetlent, legalábbis a Klárinak vásárlandó ajándék körüli meg nem értés erről árulkodik tanmesébe illő pontossággal. Ugyanakkor most van itt az ideje, hogy feltétel nélküli türelme és megingathatatlan tiszteletudása előtt fejet hajtsak.

Budapest, 1953. III. 17.

Édes kicsi Klárikám!

Megkaptam a levelet és a lapot is. Azért nem írtam hamarabb, mert azt írtad a levélben, hogy másnap írsz, és csak akkor akartam válaszolni.

Elképzelem, hogy milyen fáradtan érteztél meg Hévízre. Biztosan indulásod előtt nem is aludtál (Mégis csak kell az a vekker).

A múlt héten voltam a lányoknál, átvettük az összes motívumokat és gyakoroltuk a versenyszámokat. A következő alkalommal, azaz ma, újra csak átismételjük és tisztázzuk. Térirajzot csak pénteken próbálok beállítani.

Szombaton nem voltam Aszódon, mert nagyon fáradt voltam. Vasárnap a Nép-hadsereg Színházban szerepeltünk. Elég jó volt az előadás. A kínai számok nem mentek. A Pontozó volt helyette. Ebéd után újra megnéztem az Ecseri filmet. Aztán délután csak lézengtem, nem tudtam mit csinálni. Hétfőn szabadnap volt. Egy néhány tag kirándulni ment, én kinn voltam Aszódon. Reggel mentem és este fél 6-ra jöttem vissza, mert 7-re kellett mennem a kult. versenyre. Elég későn lett vége, és most egy kicsit álmos vagyok.

A versenyen csodálni való, nagyon szép táncokat láttam. Nagykállóból volt egy gyerekcsoport, gyermekjátékot és a *Kállai kettőst* táncolták. Talán ez volt a fény-pontja a tegnapi bemutatónak. Kb. 30-an voltak, de olyan egyformák, mint a tojások. Tombolt a közönség. Gyönyörű volt még a méhkeréki román csoport román lakodalmas tánca és a Kisterenyieiek fonó játéka. Szóval nagy élmény volt. Sajnálom, hogy nem láthattad. A békéscsabai „Balassa” is nagyon szépen szerepelt. Az aszódi csoportnak vasárnap lesz a hadtestversenye Esztergomban. Én is elmegyek velük, meg a Faresz is. Izgulok egy kicsit én is a sarkantyús miatt. Remélem azért, hogy jó lesz. Vasárnap előadás nem lesz, helyette hétfőn lesz, ugyancsak a Nép-hadsereg Színházban.

Tegnap beszéltem Vincével és azt mondta, hogy kb. április végén mégis csak meg lesz a Fonó filmezése. Nagyon örülnék neki. Te is, ugye?

Egyik ismerősöm azzal biztat, hogy tudna szerezni lakást, sajnos nem olyat, hogy Neked és nekem, hanem csak két férfinak. Ha sikerül, odaköltözünk Szépfalvival. Ugyanis Budán van, a 61-es vonalán. Mégis csak közelebb volna a Vigadóhoz. Állítólag nagyon szépen berendezett tágas szoba és az ára is megfelelő. Majd meglátjuk, sikerül-e.

Valószínű, hogy a pénzt nem tudom kivinni a mamádnak, mert orosz oktatás és kult.verseny lesz ma, így majd postán adom fel.

Drága kis Matyókám! Nagyon sajnállak, hogy olyan sokat szenvedsz a lábaddal. Anyukámék is nagyon bánkódnak miatta. Megírtam nekik, hogy gyógyfürdőbe mentél a lábaddal és ők is türelmetlenül várják a gyógyulásodat. Nem is tudok mit mondani, csak azt, hogy nagyon vigyázz magadra és gyógyulj meg, Kincsem.

Nagyon szeretnék Veled lenni, vagy legalább látni. Egyél, Klárikám. Ne kínozd magad még azzal is, hogy nem eszel. Ha haza jössz, a munkában úgyszólván lefogysz. Pihenj sokat. Van-e szükséged valamire, vagy pénzre? Írd meg és küldök. Ha megkapod a leveletem, írd meg.

Sok szeretettel gondolok Rád és csókollak

Géza

Hogy tetszik a Kakuk Marci?

Budapest, 1953. márc. 22. (Tavaszi első.)

Drága Kis Virágom!

Nagyon meglepett a leveled, amikor azt írod, hogy nem kaptál tőlem még egy sort sem. Eszembe jutott rögtön, hogy leveleink egész biztos elmellőzték egymást. Ugyanis én 17-én adtam fel egy levelet Neked, amit gondolom, hogy 18-án megkaptál.

Igazad van! Sok az elfoglaltságom, de azért ne gondold, hogy hanyagságból nem írok. Nagyon fáradt vagyok, de majd csak vége lesz, még a holnapi nap lesz nehéz, mert reggel 7-kor indulunk Esztergomba és azután majd csak akad alkalom, hogy idejében lefekhessek.

A kultúrversenyek esténként általában az éjfélbe nyúlnak, így mindig későn érkezek haza. Képzeld, a tervkölcson húzásának első napján nyertem száz forintot. A csuda vigye el, hogy miért nem lett vagy ötezer? De hát ez is jó.

Klárrikám, Kedves! A fizetésedet felvettem. 578.50-et kaptál. Levontak 10 Ft-ot oroszra, 19 a szakszervezet, 300-at haza küldtem postán és most itt van nálam 249.50 Ft.

Tegnap voltam a lányoknál, itt voltak a fiúk is Aszódról. Próbáltuk a lányokkal a motívikát. Nagyjából megy. A csiszolást és a koreográfiát majd elvégzed, ha haza jössz. Azt Te jobban tudod. A fiúknak aránylag jól megy a sarkantyús. A próbán ott volt a Csizmadia Gyurka felesége és nagyon csodálkozott, hogy így beléjük tudtam vasalni sarkantyúst. Próbáltuk még a „Magyar tájakat”, mert az is versenyszám lesz Esztergomban.

A beköszöntőshöz még nem fogtunk hozzá. Általában az új számokat gyakoroljuk.

Mi az, hogy lehet, hogy megírod, mikor érkezel, lehet, hogy nem. Hát tessék megírni!

Nagyon szeretném már olvasni a leveledből, hogy érzed, gyógyul a lábad. Nagyon aggódom miattad.

Ami a „Védőangyalokat” illeti, azokkal szemben is jó, ha elővigyázatos az ember, még akkor is, ha két gyermeke van.

Nagyon várlak már haza Klárrikám, már csak azért is, mert ha valakihez szólok, vagy szól hozzám, mindjárt azt mondják, hogy no, elment a Klári, a Géza pedig nagyon jól érzi magát és legénykedik. Vannak, akik bosszantó módon szinte minden lépésemre figyelik. Nagyon mérges vagyok.

Szeberényinél még nem voltam. Ha lesz időm, ma elmegyek.

Én is azt mondom neked kis mókusom, hogy pihenj nagyon sokat, hogy minél hamarabb meggyógyulj. Arról nem írtál semmi, hogyan állsz az étkezéssel.

Édes Klárrikám, ha megkapod, írd meg gyorsan és írd meg, mikor érkezel.

Gyógyulj meg Kincsem!

Sokszor csókol

Gézád

Dudusnak lánya van!

Klárira tehát sem a próbákon, sem az Együttes előadásain nem lehet számítani, ami számomra igencsak kellemetlen meglepetés. Két hétig a hévízi Bányász Üdülőben lakik, mert a térde nemcsak fájdogál, mostanra már a munkára is alkalmatlan. Apám közben, némi keresetkiegészítés fejében, mind sűrűbben járogat az aszódi laktanyába, ahol a katonákból verbuvált táncegyüttest próbálja kézben tartani, s a kultúrversenyekre felkészíteni. A feladat olyannyira a szívéhez nő, hogy a későbbiekben, valahányszor elsuhan velünk az autó a laktanya előtt, az épület puszta látványa még az én gyerekszívemet is mindannyiszor megdobogtatja. Az új, a Corvin téri székházhoz jóval közelebbi albérletből persze nem lesz semmi, de bizonyosan mindkettőjükre vigasztalólag hat, hogy a végre elkészült *Ecseri lakodalmas* után, talán filmre veszik az *Este a fonóbant* is. Bár, ha ezt éppen Horváth Vince, az Együttes mindenese újságolja, az már több a puszta lehetőségnél, az bizony faktum! Mindez legfőképpen Klári és apám számára jelent sokat, hiszen a negyedórás táncjátéknak éppen ők a főszereplői. Ez a film már teljes egészében Banovich Tamás munkája, aki a részletek mind aprólékosabb bemutatása végett műtermi körülmények között rögzíti, sőt, a koreográfiába is belenyúl, mert egyrészt Klári anyjának szerepébe beöltözteti, és beülteti mellé Török Erzszi népdalénekest, akinek már igencsak érik a Kossuth-díja, másrészt a darab végén egy tréfás geget is beszúr a dramaturgiai szerkezetbe, így Klárinak a zárójelenet előtt még csúfosan földre is kell huppannia. Maga a táncjáték, egy a fonóban megszülető s szárba szökkenő szerelem története, amelytől ily módon elvonatkoztatathatlan Klári és apám személyes sorsának alakulása. Ez egyben azt is jelenti, hogy akadnak a társulatban ellendrukkereik is, akik minden lépésüket árgus szemekkel figyelik, s az ebből adódó méltatlan helyzeteket pedig valóban nehéz elviselni. A Dudusnak lánya van! felkiáltás számomra inkább Dudusról, azaz Czirvein Annáról, a Magyar Állami Népi Együttes történetétek minden kétséget kizáróan legtemperamentumosabb táncosnőjéről szól. Eleven izzás, föl-fölcsapó tűz a színpadon, kertelés nélküli, a legdurvább cáromkodásoktól sem tartózkodó szókimondás a mindennapokban, ugyanakkor egyedülállóan látványos érzelmi megnyilvánulások és hatalmas szív a barátságban. És még mi minden! Most is előttem van, amint lenyúl értem, s olyan erővel ölel magához, hogy rá kell szólni, ne szorítson annyira, mert még összetöri a csontomat.

Bánréve, 1953. IV. 8.

Drága édes fiam!

örömmel köszöntjük ezt a napot, amely életednek 25-dik születés napját jelenti, drága édes fiam! boldogan tekintünk vissza arra a huszonötéves múlttra, amely feletted oly gyorsan elröpült, nem is oly régen volt az a nap amikor ártatlan kis ar-

cod elsőször sugározta be Isten napja, akkor mink voltunk a legboldogabb szülők a világon, és mink attól a naptól kezdve féltő gonddal őriztünk téged, éjjel nappal, őriztük a mi legdrágább kincsünket, Isten ajándékát, a mi kis fiunkat, akit a jó Isten a gondjainkra bízott, hogy neveljük majd egykor a menyország számára, az idő haladt tovább: mikor kis kezeckédet először kulcsoltad össze imára és amikor kis ajkadról először hangzott el imád az ég felé, akkor mink voltunk a legboldogabb szülők a világon, tovább kergették egymást a boldog gyermek évek, amikor serdülő korba jutottál mindig a szemünk fénye voltál és a mi egyedüli boldogságunk Isten útján: ha napjaink borongósak voltak, te gyermeki kedvességeddel derüt hoztál rá és meg vigasztaltál, boldogságunk teljes volt, amíg állandóan a körünkbe voltál, elrohantak feletted drága fiam a legboldogabb és gondtalan évek, jött az ifjúkor és a komolyabb életnek a kezdete, mikor a kegyetlen sors elrabolt tőlünk, az a boldog huszonkét év gyorsan elszárgult felettünk, amit velünk a családi körbe töltöttél, most már kinőttél a mi szülői gondviselésünk alól, de azért lélekbe mindig velünk vagy drága fiam, szerető szülői szívünkről ki engedtünk az élet ország útjára, a mi szülői kezünk már nem éri utól a te utadat, de a szent szív mindenütt utól ér, mindenütt megtalál csak őbenne bízzál amíg élsz, ne félj, nem csalatkozol a szentséges szűz anyai áldása kísérje lépteidet, hogy meg maradjál az egyenes úton, mert már mink tovább nem kísérhetünk drága fiam! 25-dik születésed napján, azaz Ápr. 8-án szent misét mondatunk érted, kérjük a jó Istent, hogy erősítsen meg téged az igaz hitbe és tartson meg a jóba mindig amíg élsz, most pedig drága fiam születés napod alkalmából, szülői szeretettel köszöntünk és kívánunk neked egész életre boldogságot és örömet, erőt egészséget és a jó Isten áldását, sokszor csókolunk szerető szüleid, Isten veled és velünk, 1953. Ápr. 8.

A fentiekhez, ha akarnék, se tudnék semmit hozzátenni, mert olyan erővel szorítja a torkomat, hogy alig kapok levegőt. Ám itt kell szóljak ismét a *Táncművészet* 1953. májusi számáról, amely mindjárt az első lapokon, Mit kaptunk mi, táncosok a népi demokráciától címmel öt lelkesítő hozzászólást ismertet a közelgő, május 17-i országgyűlési választással kapcsolatosan. A különböző társulatokat képviselő táncosok a nagy eseményhez méltó módon – azaz önkéntes, szívből jövő és hálával teli felbuzdulásuk következtében –, saját felemelkedésük történetével állnak ki a rendszer nagyszerűsége mellett. Köztük az együttesi kolléga és jó barát Katona Gyurka, akinek levele, ha többet nem is, de két dolgot mindenképpen megerősít bennem. Egyszerűen elképzelhetetlennek tartom, hogy apámat egy ilyen szöveg megírására bármi vagy bárki rábírhatta volna – igaz, nem is kapott lakást a Gellért-hegyen –, de ez most mellékes is, mert a belőle áradó kényszerű mesterkéltég (akár vállalta valaki, akár nem) mégiscsak oly mértékben uralja a nyilvánosságot, hogy egyetlen attól eltérő, vagy félreérthető szó, fél mondat is elég hozzá,

hogy az ember akár az életével fizessen érte. Igaz ugyan, hogy Rákosinak már csak napjai vannak a posztján, de Katona Gyurka „önkéntes” megnyilatkozása mégis kellemetlen érzéseket kelt bennem, hiszen az Együttesből nem hurcoltak senkit az Andrassy út 60-ba és máshová sem, bár azoknak is lehet némi igazuk, akik azt állítják, hogy éppen az ilyen gesztusok kellettek hozzá, hogy ez így is maradjon. Íme, a nyomdafestéket látott fogalmazvány, ami – közvetett úton, de egyáltalán nem mellékesen – apám és Kári elmúlt három évét is hivatott kimondani.

„Három év távlatából gondolok vissza, hogy mi minden történt ez alatt az idő alatt velem, az egykori üzemi munkással. Ha olyan jól tudnék írni, mint amennyire nem tudok, ennek a három évnek a gyönyörű élményeiből, tapasztalataiból egy regényt tudnék kikerekíteni. De meg kell elégednem annyival, hogy csak egy-két szóval vázoljam az életemben történt nagy változást.

A felszabadulás után létrejött hazánkban a dolgozó nép állama, amely munkás és paraszt fiatalok számára is lehetővé tette a felemelkedést, azt, hogy ki-ki a tehetsége szerint érvényesüljön. A Péti Nitrogén Művek központi javítóműhelyéből kerültem én is az Állami Népi Együttes tánckrába. Röviddel utóbb már nagy élmény kínálkozott számomra: a Csehszlovák Népköztársaságban vendégszerepeltünk. Soha nem fogom elfelejteni az itt töltött három hetet. 1951 augusztusában az együttessel Berlinben részt vettem a Világ Ifjúsági Találkozón. Azt hiszem, nem is kell hangsúlyoznom, milyen csodálatos, milyen sokszínű élményeim voltak itt, a béke mellett kiálló, sok százezer harcos fiatal seregszemléjén. 1952 februárjában életem egyik legszebb időpontja érkezett el. A Szovjetunióba és a Kínai Népköztársaságba mentünk vendégszerepelni. Ennek a négy hónapnak élményei eltörölhetetlenül belevésődtek az emlékezetembe. Nem is tudom, mit említsek meg: a szovjet emberekkel való találkozást vagy a Lenin-egyetem égbenyúló épületét, az Auróra cirkálóról írnak-e, amely ott áll lehorgonyozva a Téli Palota előtt, vagy a nagyszerű moszkvai Metróról – avagy a Mao Ce-tung elvtársal való találkozásunkról emlékezzem-e meg, arról a szeretetteljes fogadtatásról, amelyben a kínai elvtársak részesítettek bennünket – számtalan más úti élményünkről. Mind-mind nagyon a szívemhez nőtt. Boldogsággal tölt el az a tudat, hogy amit láttam, tapasztaltam, mindaz a béketábor erősségét és legyőzhetetlenségét mutatta.

De nem csupán külföldi útjaimról kell írnom, hanem azokról a művészi körutakról is, amelyeket itthon, szerte az országban tett az együttes. Körülbelül 60 nagyobb városban, faluban, termelősövetkezetben szerepeltünk. Nagy lehetőség volt ez számomra, hogy dolgozó népünket jobban megismerjem.

A május 17-i választás szép és nemes feladat elé állítja a magyar népet. Most megmutathatjuk, hogy egységesen a béke ügye mellett állunk. Külön büszkeséggel tölt el, hogy én most először szavazok. Boldog vagyok, hogy szavazatomat a nép államát képviselő Népfontra adhatom.

Amit leírtam, abból talán kitűnik, hogy milyen boldog az én életem és sok más munkás fiatal élete. És ezt felszabadulásunknak és pártunknak köszönhetjük.

KATONA GYÖRGY
az Állami Népi együttes táncosa”

Sajópüspöki 1953. VI. 24

Kedves Géza!

Kérlek ne haragudj rám, amiért most írok neked, viszont én bízom abban, hogy megértesz. Emlékezz vissza, hogy mit írtál te nekem akkor, amikor én olyan sokáig nem írtam neked. „Hallgasd meg énekem” c. verset. Most én ha tudnék írni és főleg azt amit érzek, akkor körül-belül hasonlót, vagy még több fájdalommal telített verset kapnál tőlem.

Igaz ennek oka én vagyok. Büszke, konok magatartásomnak és fölfogásomnak köszönhetek mindent, ha már késő lenne. Viszont ha te ugyan olyan érzetekkel vagy irántam mint régen, akkor nem késő. Igaz, már van menyasszonyod, de az még nem szól egy életre, csak az eskü. Eskü előtt még meggondolhatod, ha szeretsz. Ha tudtam volna, hogy Te ilyen hamar meggondolod magad akkor előbb írtam volna és nem húzlak.

Géza! Én nagyon szeretlek! Ezt láthatod abból is, hogy büszkeségemet félredobva írok Neked és kérek, hogy gyere vissza hozzám. Nézzünk el a múlt felett és hozzunk rendbe mindent. Én tudom, hogy Te is szeretsz. Gyerekes fejemmel éppen ezért követtem el a hibát, melyet nem lett volna szabad, de sajnos elég későn kaptam észhez.

Ne haragudj rám, de mikor Csank Lajostól meghallottam, hogy valóban eljegyezted Klárit, akkor már alig vártam, hogy hazaérjek Sajópüspökibe. Anyukám csak most mondta meg, hogy Édesapád beszélt vele és stb. Apukádhoz már ma elrohantam, Anyu előtt mindent titkolni akartam, de mikor tőletek hazaérkeztem, első volt, hogy mindent megmondjak. Nagyon örült Édesapád és Édesanyád. Rögtön elmondtam, hogy miért jöttem el hozzátok. Édesapád és Édesanyádék megígérték, hogy írni fognak Neked, mert ők is velem éreznek, és nem lenne kifogásuk ellene, ha visszatérnél, sőt örülnének. Akkor még úgy gondoltam, hogy nem írok Neked. Büszkeségemet sértette volna, ezért is folyamodtam szüleidhez. Hazaérve nagyon nyugtalan voltam. Félek attól, hogy ez nem lesz elég ezért írok bár ha késő, akkor már mindegy.

Géza! Ha nem értesz meg, ha már engem nem szeretsz és mást választasz élettársul, akkor nagyon sok boldogságot és szerencsét kívánok neked és Klárinak. Kérlek

írd meg, hogy leveleidet megtarthatom-e vagy visszaküldjem, bár szeretném ha ennyi jutna nekem attól akit nagyon szerettem és szeretek.

Géza! Kérlek válaszolj minél előbb. Leveled várom melytől függ az életem.

Utoljára (bár bízom, hogy nem) küldöm szeretetemnek 1 milliomod részét

Ilona

Az írásom, a stílusom, talán a helyesírásom is kritikán aluli, de ebben a lelki-állapotban nem tudok tisztességesebben írni. Kérlek ne a külsőt, hanem a belső tartalmat vedd figyelembe.

Hallgasd meg kérésemet.

Ilona

Ó, te szegény, szerencsétlen Ilon... Hát miket zagyválsz itt össze, te lány?! Tényleg azt gondolod, lehet bármi közöd is ahhoz, hogy Kacsóh Klári most a menyasszony és nem te? Hogy büszke, konok magatartásod és fölfogásod oka lehetett bárminek is? Hogy nagyanyámék a már kitűzött esküvő előtt kerek egy hónappal képesek volnának hátba támadni a fiukat miattad? Persze, kislyányom, úgy lesz, majd írunk neki... – igen, ennyit valóban elmondhattak az irántad való százalomból s a békesség végett. És azzal sem állítottak valótlan, hogy ők lennének a legboldogabbak, ha apám végleg hazatérne, de ennyi az egész, nincs tovább. Aztán tudod-e, mit gondolok még? Hát azt, hogy a hatalmasnak képzelt tét miatt leveledet átnézted egy „írástudóval”, s csak utána tisztáztad le, mert abban reménykedtél, hátha egy ilyen feltűnően minőségi apróság is növelheti az esélyeidet. Azért vagyok szinte biztos benne, mert korábban sosem kértél elnézést a kiábrándítóan hányaveti helyesírásodért, most viszont annak ellenére megteszed, hogy amit leírtál, az szinte hibátlan. De ez az egyetlen momentum, ami e percben a javadra írható. Nicsak, tisztára úgy beszélek, mintha neheztelnék rád, pedig erről szó sincs. Sőt, ha megtehetném, legszívesebben megkérnélek rá, hogy még egyszer, utoljára tégy úgy, ahogy régen, amikor még csak a fantáziámban léteztél. Öltsd fel azt a szép, tudod, azt a hosszú, s enyhén vajszínű nyári ruhádat, és abban ülj ki a Sajó-partra. Én pedig szentül megígérném, addig őrzöm veled ezt a június végi naplementét, amíg meg nem érkezik, akire vársz. Mert megérkezne. Nekem elhiheted.

Gulács 1953. VII. 24.

Kedves Klárink!

Most vett kedves tudósításodra írjuk ezt a levelet, amely azonban Mindkettőtök-

nek szól, s amelyben azt kívánjuk, hogy zavartalan, boldog családi életetek legyen. Gézáddal együtt értsétek meg egymást, a jó Isten pedig adja meg a mindennapi kenyereteket.

Gézát szeretettel fogadjuk családunk tagjának, s leborulva kérjük a Mindenhatót, hogy tegyen boldoggá Benneteket.

Hogy házaséletek első napjait gondtalanabbá tehessük, mostani nehéz helyzetünkben, szeretetünk jelképeként, ezzel egyidejűleg 500 forintot adunk postára, fogadjátok olyan szívesen, mintha ugyanannyi millió volna.

Sokszor csókolunk mindkettőtöket.

Nagyapád és Ómamád, szerető Keresztanyád

Törökszentmiklós, 1953. VII. 25.

Kedves Klárikám!

Meglepetéssel olvastam leveledből hogy Te azóta férjhez is mentél. Mami írta egyszer hogy szeptemberben meg akartok esküdni mert akkor kaptok szabadságot. Édes Klárikám adja a jó Isten hogy boldog és megelégedett légy házasságodban egész életeden át. Szeressétek egymást örökké, akkor megértitek és alkalmazkodni tudtok egymáshoz. Szívemből kívánom boldogságotokat. Nagyon kíváncsi vagyok sikerült e lakást kapni és hol? Én már elgondoltam hogy ha nem sikerül a lakás hát itthon maradtok egyelőre míg megoldódik a kérdés.

Isten áldását kérve rátok, Klárikám szeretettel csókol Gézával együtt

Juló mamád

Édes Klárikám!

Én is teljes boldogságot kívánok házasságotokhoz sok szeretettel csókollak Uradat üdvözölve

Paúla nénéd

Ismét gyámoltalannak, már-már kívül rekesztettnek érzem magam. Éppen úgy, mint amikor Klári először látogatott el Bánrévére. Akkor még megnyugodhattam a váratlan felismerésen, hogy azért nincsenek róla írásos nyomok, mert a nagy esemény minden szereplője jelen volt, ám az esküvő kapcsán már nem áltathatom magam ilyesmivel. A július 25-én, Budapesten kötött polgári s az előttem máig ismeretlen dátumú, bánrévei egyházi esküvővel kapcsolatban ugyan sosem dúsítottam a részletekben, de az már gyerekkoromban sem volt előttem titok, hogy apám és Klári (Rábai Miklóssal az élen és örömmel vállalt tanúságtételével) éppen csak átugrottak a „Tanácsba” a gördülékenyénél is személytelenebb formáságok mi-

att, aztán máris rohantak vissza az Együttesbe. Ám azt csak jóval később tudtam meg nagyanyámtól, hogy Klári bizony egyedül képviselte a családját Bánrévén. Hiába faggattam, mi történhetett, nem tudtam a végére járni se nála, se másnál, s ma már csakis a megérzéseimben bízhatok. Megismerve azonban az előzményeket, és megértve mindkét család „történelmi” érzékenységét, azt teljes képtelenségnek tartom, hogy Klári legközelebbi hozzátartozói ne vették volna eleve természetesnek a szertartáson való illetékességüket, így az föl sem merülhet, hogy esetleg éppen erre apellálva, hivatalosan nem hívta meg őket senki. Erre maga nagyanyám volt a garancia, aki világeletemben kínosan ügyelt rá, nehogy a legcsekélyebb dologért is megszólhassák, márpedig elmondása szerint a falu már a lagzi másnapján a szájára vette, hogy Klári azért jött egyedül, mert a pesti nászék még arra sem tartották őket érdemesnek, hogy legalább a lányuk esküvőjén lealacsonyodjanak a köreikhez. Attól eltekintve, hogy ennél épületesebb marhaságot nem is híresztelhettek volna, a teljes igazsághoz az is hozzátartozik, hogy ezt a verziót – Klárin kívül – úgy istenigazából nem cáfolta meg előttük senki. Sokáig magam is azt hittem, csupán praktikus – tehát a falu által elképzelhetetlen és megemésztelhetetlen – okból nem vállalták a hosszú és költséges vonatozást, s helyette vagy előbb, vagy utóbb, a szűkebb rokonság szabadlábbon lévő tagjaival kiegészülve, a zugligeti villában ünnepeltek az ifjú párral egy közös ebéd vagy vacsora mellett, de ez is elmaradt. Mindez így együtt pedig számomra leginkább azt valószínűsíti, hogy az igencsak baljóslatúnak tűnő látszat ellenére, egyik oldalon sem érdemes önigazoló ideológiákat felvonultatni, mert nem az antagonizmusok léptek hirtelen működésbe, hanem éppen ellenkezőleg, minden annak megfelelően történt, amiben apám és Klári – nyilván nem kevés fejtörés és mérlegelés után – előzetesen, s az érintettekkel minden bizonnyal egyeztetve megállapodtak. Továbbra is azt gondolom, hogy „a világ előtt” Klári hozta a nagyobb áldozatot, de már jóval árnyaltabb a kép, mint amilyennek hosszú évtizedekig láttam. Ha most visszala-
poznék, hamar rábuknának azokra az általam akkor és ott tovább nem gondolt, de meglehetősen árulkodó részletekre, amelyek a körülötte kialakult, s bizonyos értelemben már apám által is megtapasztalt családi viszonyok áldatlanságára, és az azoktól való mielőbbi elszakadás vágyára utalnak. Lassan kezdem összeszedni magam. Nyilván nem függetlenül attól, hogy ez a gyerekkorom óta feszítő kérdés végre egyszer s mindenkorra nyugvópontra juthat bennem. A család Gulácsról és Törökszentmiklósról gratuláló tagjai persze nem sokat tudhatnak a részletekről, de hozzáállásuk a házasság tényéhez e nélkül is példás, sőt gáláns, ugyanakkor szívhez szóló is. Klári anyai nagyanyjára, Polgár Margitra, azaz Ómamira magam is emlékszem Zugligetből, de még apró gyerek voltam, amikor meghalt. Felmenőinek köszönhetően áramlott be a fényűző jólét a családba, hiszen szülei, a beregszászi illetőségű Polgár Ilona és Polgár József első unokatestvérekként házasodtak

össze a nem mindennapi vagyon egyben tartása végett. Testvérei közül Mihályt elvitte az első világháború, Juló mama dr. Rác Albertnéként közjegyzőné lett Törökszentmiklóson, de hamar megözvegyült, akár csak Paula néni, aki Szilárd Péter gyógyszerész doktorhoz ment feleségül, és patikájuk volt ugyancsak Törökszentmiklóson. Egyedül Klári keresztanyja, szegény Ila mama nem ment férjhez soha. Szerencsétlenségére apja egyik legjobb kiállítású lovászfűjába szeretett bele, akit az igen éber és fölöttébb nagyvonalú uraság hírében álló Polgár József azon melegében el is küldött zokétanoncnak Franciaországba. Könnyedén megengedhette magának, hiszen nemcsak hogy saját páholya volt az Operában, de hamarosan arra is ráébredt, mennyit lendíthetne vele a komfortérzetén, ha az éjszakába nyúló előadások után jól kiszellőzködve, akár hazáig sétálhatna a fővárosban is, ezért megvásárolta a Jósika utca 15 alatti négyszintes bérházat (emeletenként 8-10 lakással), amit a későbbiekben további, bőkezűen mért anyagiakkal egyetemben – mintegy kárpótlásul a hamvába holt szerelemért – Ila mamára hagyott. Ila mama pedig nem fukarkodott, ha a családról volt szó. Az 1930-s évek közepén ő vásárolta meg a zugligeti villát, amelynek tulajdonosaiként két unokahúgát, a két gyereklányt, Klárit és Zsuzsát jegyeztette be. Aztán amikor eljött az idő, Rákosiék egyetlen mozdulattal s a szó legszorosabb értelmében kilökték az utcára. Ómami férjét, idősb Szarka Gyulát, azaz a jókívánságait a gulácsi birtokról küldő Nagypapát (e szerint mégsem őket, sem Juló mamáékat nem tették földönfutóvá) méltánytalanul hagytam a végére, hiszen mérnökként nem kis részt vállalt a Tisza szabályozásának munkálataiból, amely a nevét végül is halhatatlanná tette, noha – bár ezt csak a rend kedvéért fűzöm hozzá –, önmaga semmiféle vagyonnal nem rendelkezett. De így volt ezzel Margit lányának férje, dr. Kacsóh Bálint is, és pontosan így van Klári unokájának újdonsült férje, Léka Géza is.

Káliz Sajtos József

Ahogy száz éve...

Július van...
 Most is zárt rendben,
 feszesen állnak
 a napraforgók.
 Fejüket a szemlét
 tartó Nap-tábornok
 felé fordítják –
 akár a katonák.

De „mire a levelek
 lehullnak”,
 kinn a határban
 sárban fekszenek
 a levágott fejek;
 s mint a dárdák
 vagy földbe szúrt
 szuronyos puskák:
 szotyolaszárok
 merednek átabotában...

És mégis! Ha végre
 elmúlik a tél,
 a holtak hitt magból
 a földült földön
 új élet sarjad. –

Rövidke ész

Mint föld kérge alá
 varjak a diót,
 az agyam barázdáiba
 eltettem gyakor annyi szót!...

De hiába – én is öregszem,
 s ahogy balga kánya a maggal,
 nem tudom, mit is akartam
 egy-egy gyöngyszememmel...

Őszutó

1.
 Égbe futó kedvem
 lassan lelohad. –
 Szökőkút vizét
 elszívja a föld,
 dermedti a fagy.

2.
 Hetven felé megyek.
 Naponta nyűglődök,
 a betegség ágyhoz köt...
 De ha segítesz, Uram,
 talán feléledek.

Marković Radmila

Napfogyatkozás

Olyan világban élek,
 ahol napfogyatkozás
 az úr,
 aludni térnek a madarak
 kora délután,
 a vakond sem túr
 hajnaltájt,
 a csapból sárga, fekáliás
 víz
 ereimben vad táncot
 jár,
 gond őrlí az életet,
 tekén veszítette el hitét
 a világ.
 Sors keze lendül,
 a magasban még
 utoljára megáll,
 hangja túlharsog minden
 emberi hibán.
 „Vagy megváltozol,
 vagy örökre eltűnsz az űrben,
 Te
 hitványul romboló világ!”

Bagoly

Bagoly huhog a
 szobámban,
 nem egy, de három.
 Egyik árgus szemekkel
 figyel.
 Másik elbújt saját
 pihéibe.
 A harmadik alvást
 színlel.
 Mégis hallom:
 hangjuk betölti
 szobám
 minden szögletét,
 pedig
 csöndről álmodoztam,
 de elnyelte a Sötét.

Élet és Halál 2

Agyonnyom a puha paplan
 csücske,
 hiába szorítom, zuhanok
 a mélybe,
 mélynek feneketlensége,
 mint csobogó patak sóhajt,
 zakatol, mint a vonatkerekek,
 belőlük rám bűz tekereg.
 Harcol a Halál és az Élet,
 győztes egyik sem lehet,
 mert testvér a testvért
 nem öli meg.
 Egyik ülteti,
 másik gyökerestől
 kitépi a fát.